

SECTION 5. TRENDS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-24>

A SYSTEM OF TEXTBOOKS ON THE ENGLISH LEXICOLOGY: INTERCULTURAL ASPECT

СИСТЕМА ПІДРУЧНИКІВ ІЗ ЛЕКСИКОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: МІЖКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Narlytska T. S.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the English
Language Department
with Teaching Methods
Kryvyi Rih State Pedagogical University
Kryvyi Rih, Ukraine*

Гарлицька Т. С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
з методикою викладання
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

Державна Концепція освіти є важливим складником якісної підготовки філологів з іноземної мови. Основними документами, що регулюють навчання іноземної мови у ЗВО України є: закони України «Про вищу освіту», «Про застосування англійської мови в Україні», «Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України», «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти», «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти».

Відповідно до нормативних документів навчальний процес у ЗВО орієнтується на формування освіченої особистості, здатної до професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері; він забезпечує формування у здобувачів освіти потреби вивчення іноземної мови як засобу спілкування, самореалізації, соціальної адаптації в полікультурному просторі та підвищення своєї конкурентоспроможності під час економічно-соціальної євроінтеграції [1]. Усі означені аспекти свідчать про важливість формування міжкультурної компетентності філологів, що повинно відображатися в робочих програмах та підручниках мовних дисциплін, зокрема й «Лексикології англійської мови».

Донедавна простежувалося орієнтування педагогічних працівників на доробки радянських або сучасних російських авторів. Однак переорієнтація українського суспільства та зосередження на україномовних виданнях дозволила вітчизняним авторам створити та залучити власні праці в освітній процес.

Останнім часом зростає кількість підручників та посібників (особливо українських укладачів), присвячених англійській лексикології: «Лексикологія англійської мови» (І. Білецька, Н. Ставчук), «Лексикологія англійської мови: навчально-методичний посібник для студентів заочної форми навчання» (Н. Єфремова, А. Павлюк), «Збірник тестових завдань з англійської лексикології» (У. Жорнокуй), «Лексикологія англійської мови: конспект лекцій для студентів вищих навчальних закладів» (Г. Лук'янова), «Лексикологія англійської мови: конспекти лекцій» (Г. Чуланова), «Порівняльна лексикологія англійської та української мов: навчальний посібник» (М. Куц), «Англійська лексикологія: підручник» (О. Ільєнко).

З-поміж зарубіжних видань пропонуємо зосередитися на таких: «Лексикологія: короткий огляд» (М. Галлідей (Halliday)), «Курс лексикології англійської мови» (Д. Берешова (Bérešová)), «Підручник з лексикології англійської мови 1. Структура слова, словотвір, значення слова» (Р. Павлик (Pavlik)), «Семінари з лексикології англійської мови. Структура слова: навчально-методичний посібник для студентів англійської філології» (Р. Джасудавічута (Jasudavičiūtė)), «Англійська лексикологія» (Д. Борн (Born)).

Деякі навчально-методичні матеріали (автори: Д. Берешова, М. Галлідей, Д. Борн) є виключно теоретичними і містять усі теми, які є в програмах із лексикології англійської мови, зокрема: лексикологія як наука; етимологічний аналіз англійського вокабуляра, причини та джерела запозичень; будова слова; лексичне значення; семасіологія; фразеологія; стилістична диференціація англійських слів; лексикографія.

Однак переважна більшість підручників та посібників (автори: І. Білецька, Н. Єфремова, О. Ільєнко, М. Куц, А. Ніколенко, Р. Павлик) спрямована на короткий огляд теоретичних аспектів та практичні завдання до кожної теми.

Так, навчально-методичний посібник «Лексикологія англійської мови» (І. Білецька, Н. Ставчук) [2] призначений для студентів освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Середня освіта (Мова і література (англійська))» й укладений відповідно до навчальної та робочої програм із дисципліни «Лексикологія». Він складається із декількох частин: конспекти лекцій; плани практичних занять, що містять питання для обговорення, основну тематичну термінологію, таблиці, схеми,

теми рефератів, вправи та практичні завдання; перелік екзаменаційних питань.

Система вправ посібника розроблена на засадах комунікативності, умовитованості, ситуативної спрямованості, продуктивності. Задля підвищення рівня міжкультурної компетентності здобувачів освіти автори посібника дібрали завдання, які мають лінгвокраїнознавче наповнення. Систематичними є вправи проблемно-пошукового характеру (наприклад, порівняти підходи дослідників різних країн до тих чи тих мовних явищ; ідентифікувати іншомовні запозичення, зокрема й з української мови; знайти відповідники фразеологізмів в інших мовах та простежити їхню етимологію тощо).

Підручник А. Ніколенко «Лексикологія англійської мови – теорія і практика» [3] підготовлено для студентів університетів, для яких англійська мова є профільним предметом. Авторка апелює до еквівалентів у різних мовах (англійській, німецькій, французькій, українській), що допомагає філологам здобути необхідні знання для міжкультурного спілкування.

Навчальний посібник «Лексикологія англійської мови» (автори: О. Ільєнко, І. Камєнева, Є. Моштар) [Piienko], призначений для студентів-філологів, написаний англійською мовою і охоплює всі теми, що передбачені програмою ЗВО з означеної дисципліни. Пошукові вправи (наприклад, знайти значення та походження запропонованих фразеологізмів, власні приклади слів з різними афіксами, дослідити етимологію окремих афіксів, від яких слів утворилися англійські бленди тощо) допомагають заглибитися в культурно-мовні процеси країни, мова якої вивчається, та отримати знання, необхідні для міжкультурного діалогу.

Колектив авторів К. Стрельченко, А. Федорова, Г. Чєснокова розробили практикум для філологів-бакалаврів «Слова, світи та поза ними: англійська лексикологія в дії» [4], який вважаємо найефективнішим у формуванні міжкультурної компетентності. Означений підручник відповідає усім запитам сучасної освіти й самих здобувачів. Використання нових методів та прийомів навчання, нетипові завдання, багате наповнення підручника (кольорові ілюстрації та схеми до завдань, кросворди, інтернет мєми, цитати відомих людей, автєнтичні матеріали різних англємовних країн) – усе це робить навчальний процес цікавим та корисним, дозволяє студентам і студенткам бути в тренді, адаптуватися до змін.

Система завдань уключає різні види вправ: комунікативні (розрізнення британського чи американського мовця), аналітико-конструктивні (доповнити таблицьку лексичними еквівалентами інших мов), культурологічно спрямовані (між ідіомами різних мов знайти універсальний концепт; знайти значення фразеологізмів, один із компонентів

яких пов'язаний з іншими країнами (наприклад: Dutch auction, a Mexican standoff, Indian summer, Pardon my French!)), проблемно-пошукові (визначити, яким чином запозичення впливають на мову, чи продовжує англійська мова запозичувати слова з інших мов, із яких саме та в яких сферах; з'ясувати, кому із відомих людей належать запропоновані цитати).

Дослідження навчально-методичного забезпечення дозволяє констатувати, що більшість сучасних підручників та посібників мають переважно традиційну структуру та методи, однак вони тяжіють до вдосконалення згідно зі змінами в системі вищої освіти, соціальним запитом та вимогами до євроінтеграції.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України. Наказ МОН від 25 липня 2023. № 898. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zakladah-vishoyi-osviti-ukrayini> (дата звернення: 16.02.24).
2. Білецька І. О., Ставчук Н. В. Лексикологія англійської мови : навч.-метод. посіб. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 165 с.
3. Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. Вінниця : Нова книга, 2007. 528 с.
4. Стрельченко К. С., Федорова А. О., Чеснокова Г. В. Words, Worlds and Beyond. English Lexicology in Action: Практикум із лексикології англійської мови. Київ, 2020. 161 с.